

4. ЕКОНОМІКА, ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗЯХ

УДК 338.242:330.332

Доц. О.П. Крайник, д-р екон. наук – ЛРІДУ НАДУ

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто роль інвестиційної діяльності у реалізації регіональних програм розвитку. Показано роль органів державного управління та місцевого самоврядування у забезпеченні інвестиційної привабливості території. Проведено аналіз досягнень та проблем інвестиційної діяльності Львівської області.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, місцеві програми розвитку, регіональний економічний розвиток, органи державного управління та місцевого самоврядування.

Особливу роль у реалізації політики регіонального економічного розвитку відіграє активна інвестиційна діяльність, що забезпечує постійний приплив коштів у регіональну економіку і сприяє оновленню та модернізації основних засобів в усіх галузях регіональної економіки. Вплив на залучення інвестицій в економіку регіону мають як держава, так і місцеві органи влади. Важливим напрямком у цій сфері є аналіз джерел інвестиційного забезпечення регіонального економічного розвитку, реалізації місцевих програм капіталовкладень з метою покращення надання послуг місцевому населенню, що підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження – визначити роль інвестиційної діяльності у реалізації місцевих програм розвитку; показати роль органів державного управління та місцевого самоврядування у забезпеченні інвестиційної привабливості території; здійснити аналіз проблем реалізації інвестиційних проєктів на регіональному рівні.

Аналізуючи інвестиційну діяльність в регіоні, можна побачити, що велику роль у забезпеченні нарощування інвестицій в регіональне господарство відіграють органи державного управління та місцевого самоврядування. Завдання забезпечення інвестиційної привабливості на регіональному рівні розглядається як пріоритетний напрям діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Місцеві органи влади повинні створювати найсприятливіші умови для активізації інвестиційної діяльності в регіоні для прискорення регіонального економічного розвитку на цій основі.

Держава, як суб'єкт інвестиційної діяльності, формує нормативно-правову базу, відповідає за регуляторну політику в сфері інвестиційної діяльності та відіграє важливу роль в організації процесу інвестування. Основними факторами, що визначають темпи та результати процесу проникнення інвестиційних ресурсів на загальнодержавний рівень, є сучасні тенденції розвитку України та рівень конкуренції на міжнародних ринках капіталу.

Аналізуючи інвестиційні можливості Львівської області, В.С. Марцин зазначає, що "Перспективи ефективного функціонування регіону як економічної системи певною мірою пов'язані з можливостями формування і реалі-

зації відповідної стратегії підвищення його інвестиційної привабливості, ... яка стає набором основних координат, керуючись якими можна забезпечити досягнення основної мети, що стоїть перед регіоном" [1].

Загалом інвестиційна привабливість формується залежно від показників, що характеризують ситуацію як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. До перших можна віднести: природні фактори, кліматичні умови; демографічні фактори, рівень зайнятості, міграційні процеси; фінансово-економічний стан у країні, купівельна спроможність населення тощо. До другого рівня факторів відносять: рівень менеджменту на регіональному рівні; структура господарського комплексу регіону; фінансовий стан суб'єктів господарської діяльності; конкурентоспроможність економіки регіону. Крім цього, важливу роль в залученні інвестиційних ресурсів відіграють регіональні особливості, які охоплюють: розвиток інфраструктури; рівень розвитку підприємницької діяльності; внутрішньо-економічні фактори; кваліфікацію робочої сили; рівень співпраці влади і бізнесу.

Щодо Львівської області, то потрібно враховувати ще один важливий фактор – близькість до кордонів. Львівщина, межуючи з Польщею, отримує значний приплив інвестицій саме з цієї країни. Якщо загалом діловими партнерами Львівщини є інвестори з 63 країн світу, то Польща є найбільшим з них (26,1 % від загального обсягу інвестицій). Зі вступом в ЄС притік іноземних інвестицій з Польщі різко збільшився. Крім цього, значні інвестиції у Львівщину надійшли з Великобританії (10,7 % від загального обсягу інвестицій), Австрії (9 %), Німеччини (7,6 %) [2].

Інвестиційна діяльність на регіональному рівні забезпечує прогресивні структурні зрушення в економіці регіону, забезпечує інноваційні оновлення основних активів підприємств, забезпечує підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки. Особливе значення мають капітальні вкладення в розвиток регіональної інфраструктури.

У 2009 р. Львівщині вдалося зберегти привабливість території для залучення іноземних інвестицій. Львівська область визнана одним з найбільш перспективних місць для розміщення прямих іноземних інвестицій у Східній Європі. За результатами оприлюднених даних провідного видання "Financial Times", Львів посів третю позицію у рейтингу регіонів щодо стратегії залучення прямих іноземних інвестицій у рейтингу European Cities & Regions of the Future 2010/11 [3].

Відповідно до "Звіту організації економічної співпраці та розвитку (ОЄСР) "Політика прямих іноземних інвестицій у Львівській області в Україні", залучення іноземних інвестицій в українську економіку повинне сприяти вирішенню таких проблем соціально-економічного розвитку [4]:

- освоєння незатребуваного науково-технічного потенціалу України та її регіонів, особливо на підприємствах військово-промислового комплексу, які підлягають конверсії;
- просування українських товарів і технологій на зовнішній ринок;
- сприяння розширенню і диверсифікованості експортного потенціалу і розвитку імпортозамінних виробництв в окремих галузях;
- створення нових робочих місць і освоєння передових форм організації виробництва;
- освоєння досвіду цивілізованих відносин у сфері підприємництва;
- сприяння розвитку виробничої інфраструктури.

З метою подальшої інвестиційної діяльності у Львівській області розроблено інвестиційні пропозиції (проекти) до співпраці з інвесторами, розроблено Концепцію інвестиційної політики Львівської області на 2009-2015 рр., видано Каталоги "Інвестиційні можливості Львівщини" українською та англійською мовами та "Об'єкти підготовки до ЄВРО – 2012", забезпечено функціонування робочих груп, виконавчий орган "Єдине інвестиційне вікно" тощо. Для залучення інвестицій у регіон місцевими органами влади проводяться різноманітні заходи, зокрема Міжнародний економічний форум. Через іноземні торгові місії та торгові місії за кордоном поширюється інформація про інвестиційний клімат як в державі загалом, так і в регіонах зокрема. Важливим аспектом участі регіональної та місцевої влади є надання пільг під час інвестування проектів. Враховуючи, що з одного боку це може бути стимулом для залучення інвесторів, з іншого – значна кількість пільг погіршує інвестиційний клімат регіону, що може негативно вплинути на інвестиційний процес. Основними критеріями під час надання пільг мають бути інноваційна спрямованість проектів та їх вплив на регіональну економіку.

За окремими територіями Львівської області найбільше іноземних інвестицій вкладено у підприємства міста Львова, Буського, Стрийського та Кам'янка-Бузького районів. Деякі райони Львівської області наštовхується на низку проблем, які стримують активну їх інвестиційну діяльність. Першою важливою проблемою є те, що не всі райони області мають сформовані чіткі програми інвестиційної діяльності, хоча потреби в інвестиціях є як у промисловості так і в сільському господарстві. Водночас, на сучасному етапі внаслідок переходу на програмно-цільовий метод формування бюджету обов'язковим елементом є формування проекту розвитку інфраструктури з повним переліком об'єктів та джерела їх фінансування, тобто планування інвестиційної діяльності повинно стати постійною практикою місцевих органів влади.

Ще однією проблемою, яка стримує процес інвестиційної діяльності на місцевому рівні є низький рівень участі керівників найвищого районного рівня у процесі переговорів з потенційними інвесторами, непрозоре прийняття рішень, відсутність обговорення із зацікавленими сторонами та широкого оприлюднення інформації, що без сумніву негативно впливає на бажання інвесторів вкладати кошти в конкретний регіон.

Крім цього, є проблеми, пов'язані з рівнем кваліфікації спеціалістів відділів інвестицій районних держадміністрацій, які, не маючи чітко окреслених функцій своєї діяльності, слабо впливають на роботу з конкретними інвесторами, рідко проявляють бажання навчатись та підвищувати свою кваліфікацію, що стримує притік інвестицій на районний рівень. Нагальною проблемою, пов'язаною з недостатнім рівнем кваліфікації працівників у процесі інвестиційної діяльності, є відсутність спеціалістів, які можуть оцінити альтернативні варіанти інвестування проектів, які треба вибирати з урахуванням реальних фінансових можливостей території.

Сприяти інвестиційній діяльності на місцевому рівні мала б підготовка інформаційних матеріалів економічного потенціалу та інвестиційних можливостей району місцевими органами влади. Інформація про інвестиційні можливості району повинна складатись з характеристики природних та тру-

дових ресурсів, якими володіє окрема територіальна громада та які можуть бути залучені в перспективі до роботи інвестованих підприємств.

Крім залучення зовнішніх інвесторів у регіон, органи місцевої влади формують бюджети розвитку місцевих бюджетів, кошти яких спрямовують на інвестування місцевих проектів розвитку. Збільшення фінансування на реалізацію інвестиційних проектів забезпечує можливість прискорення розвитку місцевої інфраструктури, але при цьому виникає потреба оцінки інвестиційних проектів стосовно економічної доцільності їх реалізації. Одним з етапів оцінки доцільності капіталовкладень відомими методами є формування критеріїв їх оцінки. Критерії оцінки доцільності капіталовкладень в розвиток місцевої інфраструктури повинні містити передусім економічні показники. Поряд з економічними показниками, доцільно враховувати думку громадськості та політичних угруповань щодо того чи іншого способу інвестування. Одним з найважливіших економічних критеріїв оцінки інвестиційних проектів є ефективність та результативність проекту, яка проявляється у величині прибутку на вкладений капітал в інвестиційний проект. Крім цього, доцільно розробляти систему критеріїв за пріоритетами для територіальної громади. Найвищими пріоритетами тут повинні бути проекти, пов'язані з охороною праці, безпекою життєдіяльності населення, підвищенням рівня та якості життя в регіоні.

Незначні фінансові можливості місцевих бюджетів роблять неможливим поточне фінансування потреб розвитку адміністративно-територіальних утворень з податкових надходжень у необхідному розмірі. У цьому випадку реальні можливості фінансування таких проектів полягають у здійсненні муніципальних запозичень. Порівнюючи дві можливості фінансування: з позичених витрат чи з використанням запозичень, зазначимо, що перший варіант потребує занадто багато часу на завершення проектів і загалом може обійтись значно дорожче. Водночас, використання другого підходу також супроводжується значними проблемами. До них можна віднести: 1) високу вартість кредитного капіталу в банківській системі; 2) недосконалість системи фінансової оцінки платоспроможності органу місцевого самоврядування; 3) відсутність системи рейтингу облігацій, яка давала б незалежну оцінку ризику за облігаціями.

Використовуючи аргументи за фінансування інвестиційних проектів за рахунок позичкових коштів, варто зауважити, що інвестиції можуть давати дохід від продажу товарів і надання послуг, який дає змогу погасити борг і покрити операційні витрати. Місцева влада може використовувати декілька схем кредитування: кредити комерційних банків під заставу муніципальних засобів, випуск цінних паперів, кредити державних банків. З метою скорочення ризиків, що виникають внаслідок реалізації інвестиційних проектів місцевою владою необхідно запроваджувати чіткі та зрозумілі обмеження на обсяг позики та чітко організувати схему кредитування та сплати боргів. Рішення місцевої влади про отримання позики повинно супроводжуватись оцінкою платоспроможності органу місцевого самоврядування. Якщо позичені кошти повертаються за рахунок отримуваних прибутків, то важливим в цьому випадку є оцінити рівень прибутковості проекту та встановити норму прибутку. Якщо проект не передбачає отримання прибутку, то повернення основної суми боргу та відсотків здійснюється із загальних надходжень.

Таким чином, збільшення фінансування на реалізацію інвестиційних проектів забезпечує можливість прискорення економічного розвитку на регіональному рівні. Дедалі вагомішою є роль місцевих органів управління в формуванні та реалізації регіональної інвестиційної політики. Володіючи певними повноваженнями, органи влади можуть виступати учасниками інвестиційного процесу, розробляючи та впроваджуючи нормативні документи, які регламентують інвестиційний процес на регіональному рівні, надаючи гарантії власникам інвестиційних ресурсів, сприяючи в експертизі та супроводженні інвестиційних проектів, мобілізації коштів населення шляхом випуску муніципальних цінних паперів, що забезпечить притік фінансових ресурсів на рівень областей та районів. Окрім поточного фінансування, важливими джерелами фінансування інвестиційних проектів є боргове фінансування. При цьому виникає потреба оцінки інвестиційних проектів стосовно економічної доцільності їх реалізації. Не менш значним заходом для залучення інвесторів як зовнішніх, так і внутрішніх, є формування програми соціально-економічного розвитку території, формування програми розвитку господарських структур та потреби в інвестиціях, визначення відповідно до неї пріоритетних напрямів інвестування на основі аналізу господарського стану господарства регіону, а також співпраця та участь безпосередньо в інвестиційному процесі регіональних органів влади.

Література

1. **Марцин В.С.** Заходи щодо покращення інвестиційної привабливості регіону в умовах виходу з кризи / В.С. Марцин // Регіональна економіка. – 2010. – № 4. – С. 49.
2. **Звіт про** результати діяльності Львівської облдержадміністрації у 2009 році. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.loda.gov.ua>.
3. **Львів – третій** у рейтингу стратегії залучення прямих іноземних інвестицій. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zaxid.net>.
4. **Політика прямих** іноземних інвестицій у Львівській області в Україні. Звіт організації економічної співпраці та розвитку (ОЕСР). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.oecd.org/dataoecd/46/16/37068837.pdf> 10.

Крайнык О.П. Инвестиционное обеспечение программ регионального развития

Рассмотрена роль инвестиционной деятельности в реализации региональных программ развития. Показана роль органов государственного управления и местного самоуправления в обеспечении инвестиционной привлекательности территории. Проведен анализ достижений и проблем инвестиционной деятельности Львовской области.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, местные программы развития, региональное экономическое развитие, органы государственного управления и местного самоуправления.

Kraynyk O.P. Investment providing of programs of regional development

The role of investment activity in realization of the regional programs of development is reflected. The role of organs of state administration and local self-government in providing of investment attractiveness of territory is shown. The analysis of achievements and problems of investment activity of the Lvov area is conducted.

Keywords: investment activity; local programs of development; regional economic development; organs of state administration and local self-government.